

СПОСАБЫ ПЕРАКЛАДУ БЕЛАРУСКІХ АКАЗІЯНАЛІЗМАЎ НА АНГЛІЙСКУЮ МОВУ

Е.А.Рулеўская (Минск, МГЛУ)

Даследаванне прысвечана аналізу аўтарска-кампазітных аказіяналізмаў у паэзіі Рыгора Барадуліна і іх англійскім перакладам. У рабоце выяўлены структурна-тыпалагічныя асаблівасці і стылістычныя прыёмы перадачы гэтых неалагізмаў, што дае магчымасць ацаніць эфектыўнасць розных метадаў перакладу і іх уплыў на мастацкае ўспрыманне тэксту.

Ключавыя словы: аўтарскія неалагізмы, аказіяналізмы, пераклад, стылістычныя прыёмы.

WAYS OF TRANSLATING BELARUSIAN OCCASIONALISMS INTO ENGLISH

К.А.Rulevskaya (Minsk, MSLU)

The study analyzes authorial composite occasionalisms in Ryhor Baradulin's poetry and their English translations. It identifies structural-typological features and stylistic techniques used to convey these neologisms, assessing the effectiveness of various translation strategies and their impact on the artistic perception of the text.

Key words: authorial neologisms, occasionalisms, translation, stylistic techniques.

Аналізуючы багаты пласт аўтарска-кампазітных аказіяналізмаў (АКА) і параўноўваючы іх з перакладзенымі эквівалентамі, можна смела казаць пра моўную разнастайнасць і дасканалы дэталізм, творчы падыход аўтараў, з якімі яны ставяцца да творчасці Рыгора Барадуліна.

Мэтай даследавання з'яўляецца вызначэнне структурна-тыпалагічнага падабенства / адрознення і спецыфікі семантыка-стылістычнага выкарыстання аўтарскіх неалагізмаў у арыгінальных і іх перакладных англамоўных аналагах паэзіі Р. Барадуліна. Для рэалізацыі мэты былі пастаўлены наступныя задачы: вызначыць лексіка-стылістычныя мадыфікацыі АКА, акрэсліць сутнасць мастацкага перакладу ў кантэксце пошукаў адпаведнікаў для АКА. Аб'ект даследавання – кампазітныя аказіяналізмы Р. Барадуліна, выбраныя са зборніка “Ксты”, і іх карэляты ў англамоўных мастацкіх перакладах.

Пераклад аўтарскіх аказіяналізмаў – складаная задача, якая патрабуе ад перакладчыка не толькі дакладнага разумення зыходнага тэксту, але і творчага падыходу да перадачы лексічных, гукапісьмовых і стылістычных асаблівасцей арыгінала [2, с. 62]. Неабходна разгледзець цяжкасці, з якімі можа сутыкнуцца перакладчык у ходзе работы з ІАН.

Можна казаць, што сярод галоўных праблем:

- а) праблема, звязаная з разуменнем ІАН у арыгінале;
- б) праблема перадачы ІАН праз розныя мастацкія сродкі выразнасці і спосабы, якія прысутнічаюць у мове перакладу.

Для аналізу лексіка-стылістычных мадыфікацый АКА было выбрана 45 ІАН і іх перакладчыцкія эквіваленты. Такім чынам, былі выяўлены наступныя тэарэтычныя мадэлі перакладу:

1. Генералізацыя (2 адзінкі): з *ветрасценнай (скініі)* – *made of winds (transpire)*, *душа-аднаверніца* – *soul-worshipper*. Такі лексіка-семантычны прыём пашырае першапачатковае вузкае значэнне і абагульняе сэнс аўтарскай думкі па прычыне адсутнасці дакладнага адпаведніка са значэннем ідэнтычнасці.

2. Сінанімічныя замены (10 адзінак): *вершаробы* – *rhymesters*, *добраслаўляюць* – *to bless*, *Духатворца* – *A Creator of Spirit*, *небадол* – *skyline*, *курасаднік* – *chicken's roost*, *люталюды* – *fierce people*, *першасэнс* – *the original sense's*, *птушкалоўнай* – *the fowler's (science)*, *самаіснасць* – *self-subsistence*, *цыбатацене* – *the long shadow's*.

3. Стылістычныя адпаведнікі (16 адзінак): *белааблока* – *like white tender clouds*, *глыбіннадумным (блакітам)* – *deep-thinking*, *добравокаму (цуду)* – *a kind-hearted (wonder)*, *доўгаспрыянне* – *long-term favor*, *Духатворца* – *a Creator of Spirit*, *зялёнааблочна* – *like green clouds*, *крутаколае* – *hard millstones*, *небагалова* – *thoughts were in Heaven*, *небадарная* – *that was sent to me by heavens*, *небадол* – *skyline*, *першажаўранкаў* – *from first skylarks*, *першасстрахам* – *pristine fear*, *саманпрысуд* – *self-judgment*, *светласею* – *that sows light*, *чарнахмара* – *by the clouds of black*, *чорнапраталінкаю* – *with black thawed patches*.

4. Стылістычная нейтралізацыя (2 адзінкі): *добраславенне* – *the trace of blessing*, *паўнавока* – *with their full eyes*. Гэты метады выкарыстоўваецца, калі перакладчык лічыць, што захаванне неалагізма можа ўскладніць разуменне тэксту. У такім выпадку замест ІАН можа быць выкарыстана стандартнае слова.

5. Стылістычнае ўзмацненне (5 адзінак): *мнагамудрасці* – *too much wisdom*, *небадол* – *Heaven*, *нялёгкаадольная* – *a monumental (job)*, *яснагалова* – *with a sober head*, *цыхамірацца* – *eternal peace descend*.

6. Стылістычная кампенсацыя (3 адзінкі): *злыбяду* – *where evil's sheltered*, *пустазеліцца* – *overgrown with weeds*, *разнасцежанасць (рук)* – *the flight of outstretched (arms)*. Прыём кампенсацыі прадугледжвае захаванне эфекту арыгінала шляхам ужывання іншага літаратурнага сродку або стварэння новага неалагізма на аснове кантэксту. Барадулінскае думку часцей за ўсё не так лёгка ўкласці ў пераклад у тым выглядзе, якім прадугледжваў аўтар. Але з дапамогай стылістычнай кампенсацыі атрымліваецца таксама па-мастацку ужыць неалагізм у разгорнутым значэнні, ствараючы новую экспрэсіўную фразу.

7. Стылістычная замена (2 адзінкі): *нахабнахвостым* – *on tabbies of your skin*, *прастакута* – *will straighten out*. АКА могуць быць растлумачаны праз апісанне іх значэння з дапамогай замены. Гэты падыход дапамагае перадаць сэнс, але можа прывесці да страты гукапісьмовых і эмацыйных асаблівасцей арыгінала.

8. Стылістычная страта (7 адзінак): *братанпрадаўцы* – *the traitors*, *вогнястрэла (ляцела)* – *(flew) to the fiery (God)*, *даляглядзіцца* – *to expand (the skyline)*, *дымакраты* – *the flues (of the village)*, *жыццядар* – *the Life*, *сонцакрылы (жаўранак)* – *sun-carrying (sunlark)*, *хмарабровасць* – *overcast*.

Кантэкст у ходзе перакладу з'яўляецца істотна важным пры перадачы аўтарскага сэнсу. “Кантэкст абмяжоўвае колькасць патэнцыяльных

інтэрпрэтацый і дапамагае перакладчыку зрабіць выбар на карысць таго або іншага варыянта значэння аказіяналізма, а затым спосабу і сродкаў перадачы гэтага варыянта на іншую мову” [1, с. 21].

Аналіз англамоўных перакладаў паэзіі Рыгора Барадуліна выяўляе найбольш эфектыўныя метады перадачы яго моўных эксперыментаў і ацэньвае іх уплыў на мастацкае ўспрыманне твора замежнымі чытачамі. Даследаванне дадзенай праблематыкі спрыяе паглыбленню разумення механізмаў перакладу неалагізмаў і пашырэнню ведаў аб асаблівасцях беларускай літаратуры ў міжнародным кантэксце.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Мантур, А. Я. Індывідуальна-аўтарскія неалагізмы ў беларускамоўных паэтычных творах і іх карэляты ў рускамоўных перакладах : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01; 10.02.02 / А.Я. Мантур : Беларус. дзярж. пед. ун-т. – Мінск, 2022. – 27 с.
2. Мантур, А. Я. Лексіка-стылістычныя мадыфікацыі індывідуальна-аўтарскіх неалагізмаў (на матэрыяле рускамоўных перакладаў беларускай паэзіі) / А. Я. Мантур // Аўтарская неалагізацыя ў беларускай мове : дапам. / М. Р. Прыгодзіч. – Мінск : БДУ, 2021. – С. 60 – 69.